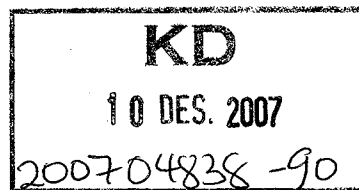

BARNEOMBUDET

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref:	Vår ref:	Saksbeh:	Arkivkode:	Dato:
	07/01948-2	Janicke Sæther Olsen	008;O;BO	6.11.2007

Høringsvar: Forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven

Barneombudet går imot forslag om at skolen på eget grunnlag, uten en sakkyndig vurdering, skal fatte vedtak om spesialundervisning. Ombudet mener forslaget er egnet til å undergrave skolebarnas rettssikkerhet.

Høringsuttalelse

Vi viser til departementets høringsbrev datert 12.10.2007 om forslag til endringer i opplæringsloven og friskoleloven.

Barneombudets oppgave i henhold til lov og instruks er å arbeide for at barns behov, rettigheter og interesser blir tatt tilbørlig hensyn til på alle samfunnsområder. Ombudet skal særlig følge med på at lovgivning til vern om barns interesser blir fulgt, og at norsk rett og forvaltning samsvarer med de forpliktelser Norge har etter norsk lovverk og FNs konvensjon om barns rettigheter.

Som Barneombudet tidligere har uttalt, er skolegang en grunnleggende rettighet og plikt som norske barn har. Skolen er en vesentlig del av barns liv. Av den grunn krever også skolen en vesentlig del av Barneombudets oppmerksomhet.

Høringsdokumentet pkt. 3 Tilpasset opplæring og spesialundervisning

Barneombudet mener at retten til tilpasset opplæring, jf § 1-2, er en så sentralt og viktig rettighet at det er nødvendig å opprettholde retten som eget punkt i opplæringsloven. Barneombudet støtter departementets forslag om ikke å foreta noen realitetsendringer, men mener at det er behov for å flytte bestemmelsen etter forslag om endring av formålsbestemmelsen, jf tidligere høring.

Barneombudet er opptatt av at retten til tilpasset opplæring ikke må blandes sammen med, eller forveksles med, spesialundervisning. Barneombudet ser det som en utfordring at en del skoler forsøker å unndra seg plikten til å tilby spesialundervisning ved istedenfor å vedta tilpassede opplæringstiltak som ikke er likeverdige med det spesialpedagogisk tilbud som fremkommer som behov etter sakkyndig vurdering. Barneombudet stiller spørsmål ved om dette skillet klart vil komme frem ved at bestemmelsen ikke flyttes til kapittel 5 om spesialundervisning. Ombudet ber departementet vurdere om retten til tilpasset opplæring kan flyttes til for eksempel kapittel 2.

Postadresse:
Postboks 8889 Youngstorget
0028 OSLO
Tlf 22 99 39 50

Besøksadresse:
Hammersborg torg 1
0179 OSLO
Fax 22 99 39 70

E-post:
post@barneombudet.no
www.barneombudet.no
Org.nr.: 971 527 765

Alternativt må også overskriften i kapittel 5 endres slik at det klart fremkommer at kapitlet både hjemler generelle og individuelle rettigheter for elevene.

Høringsdokumentet Pkt. 3 Kravet til sakkyndig vurdering

Barneombudet kan ikke støtte et forslag om at skolen på eget grunnlag, uten en sakkyndig vurdering, skal fatte vedtak om spesialundervisning.

Det heter i høringsnotatet at ”dersom loven blir smidigere utformet, vil ressurser hos PP-tjenesten kunne bli frigjort. Disse ressursene vil i stedet kunne brukes på systemrettet arbeid i skolen.” Det fremgår ikke av høringsnotatet hva de frigjorte ressursene skal brukes til, og det er også uklart hva departementet legger i systemrettet arbeid. Barneombudets oppfatning er at nettopp vurdering og kartlegging av elever bør være en av PP-tjenestens primære oppgaver og oppfattes som systemrettet arbeid for å ivareta elevene. Ved å inneha kompetanse både i pedagogikk og psykologi kan det fattes enkeltvedtak som tilrettelegger undervisningen på en faglig forsvarlig og behovsrettet måte.

Mellom 15 og 20 prosent av barn og unge har psykiske problemer som påvirker deres funksjonsnivå. Av disse har mellom 4 og 7 prosent så omfattende problemer at de trenger behandling. Dette betyr ikke at alle elever som får spesialundervisning også har psykiske problemer, men der hvor lærerne vurderer enkeltvedtak, bør dette utredes av fagkyndige som kan avdekke om det er mer omfattende problemer som ligger til grunn for elevens mulige behov for spesialundervisning.

Skolehelsetjenesten er et viktig lavterskeltilbud for barn og unge. Dette er et sted hvor de kan prate og få råd og veiledning om prevensjon, psykisk helse, forhold i hjemmet og på skolen osv. De senere årene har skolehelsetjenesten også fått en viktig rolle med å bistå barn og unge med psykiske problemer og/eller andre ekstra behov. Samtidig får Barneombudet tilbakemeldinger om at denne tjenesten er så godt som fraværende ved mange skoler i dag, noe som i seg selv er svært bekymringsfullt. Selv om denne tjenesten er underlagt Helse- og omsorgsdepartementet, finner vi det riktig å påpeke dette i denne sammenheng.

Når kommunene velger å satse på skolehelsetjenesten og PP-tjenesten ved å tilføre tilstrekkelige ressurser, er dette tjenester som vil være gjensidig utfyllende når det gjelder å imøtekomme barn og unge som trenger noe ekstra. Skolehelsetjenesten alene vil derfor ikke kunne bistå lærerne på et faglig forsvarlig grunnlag hvis loven endres slik at lærere kan fatte enkeltvedtak.

Det er etter Ombudet mening viktigere at skolen i større grad bør forpliktes å etterleve de tiltak som anbefales i den sakkyndige utredning, enn behovet for at skolen skal få mulighet til å fatte vedtak om spesialundervisning uten en sakkyndig utredning. Ombudet viser til vår erfaring med at skoler, av økonomiske grunner eller mangel på kompetanse, setter inn alternative tiltak som ikke er likeverdig med spesialundervisning. Dette kan få store negative konsekvenser for det enkelte barn.

Barneombudet utfordrer departementet til å fremskaffe dokumentasjon på hvordan skolene vil kunne vedta like gode, eller bedre, vedtak om spesialundervisning, før ordningen innføres og dokumentere hvordan dette forslaget vil være til barnets beste, jf Barnekonvensjonens artikkel 3.

Barneombudet velger å fokusere på særlig syv hensyn som taler mot at skoler skal kunne fatte vedtak om spesialundervisning uten etter en sakkyndig utredning:

1. En uholdet sakkyndig utredning fra PPT er en nødvendig rettsikkerhetsgaranti for å unngå at skolen tar utenforliggende hensyn (slik som økonomi) med i vurderingen av hva eleven er i behov av. Vår erfaring er at foreldre, selv med en sakkyndig utredning, sliter med å få adekvate tiltak.
2. Spesialpedagogikk og psykologi er ikke en del av allmennlærerutdanningen. Mange norske skoler har ikke den kunnskap som er nødvendig for at eleven får et riktig tilrettelagt spesialpedagogisk tilbud.
3. En sakkyndig utredning er videre en forutsetning for å avdekke andre hjelpebehov, herunder avdekke sammensatte vansker. Dersom skolen fattet vedtak om spesialundervisning uten etter en sakkyndig utredning, kan det hindre at elevens andre hjelpebehov blir avdekket, eller avdekkes sent
4. Dagens ordning er ikke til hinder for at skoler kan iverksette alle de tiltak de mener gavner elevene ut fra prisnippet om tilpassing. Skolen er ikke forhindrede fra å iverksette tilpasning som er så omfattende og innholdsrik at eleven kan nyttegjøre seg opplæringstilbudet og derfor ikke være i behov av spesialundervisning. Det er således ikke behov for lovendringen.
5. Skolen har i dag mulighet for å fatte et midlertidig vedtak i påvente av en sakkyndig vurdering.
6. Skolehelsetjenesten og PPT er, dersom de tilføres tilstrekkelige ressurser, gjensidig utfyllende. Skolehelsetjenesten alene vil ikke kunne gi nødvendig forsvarlig bistand slik at skolen kan fatte enkeltvedtak om spesialundervisning uten sakkyndig vurdering fra PPT.
7. Mangelfulle ressurser i kommunen må ikke løses ved bortfall av rettigheter for elevene. Barneombudet mener departementets forslag vil føre til en svekkelse av elevenes nødvendige sikkerhetsnett.

Høringsdokumentet pkt. 4 Språkopplæring for minoritetspråklige elever

Barneombudet støtter departementets forslag om å lage en egen bestemmelse som regulerer retten til særskilt språkopplæring for minoritets-pråklige elever i videregående opplæring. En slik bestemmelse vil gi elever i videregående opplæring samme rettigheter som elever har i grunnskolen.

Barneombudet ber samtidig departementet om å være oppmerksom på den store andelen av minoritets-pråklige elever som går ut av videregående skoler uten bestått eksamen, eller som faller ut av videregående opplæring. Ombudet mener styrket språkopplæring er ett av flere viktige virkemiddel for å unngå dette. Ombudet mener det er grunn til å stille spørsmål ved hva som regnes som "tilstrekkelige kunnskap i norsk" hos elevene - og om dette i for liten grad måles opp mot evnen til å bearbeide fagtekster på det nivå som kreves i den videregående opplæring. Det som er tilstrekkelige kunnskaper i norsk muntlig og norsk litteratur, er ikke nødvendigvis det samme som de kunnskaper i norsk som kreves for å tilegne seg fagtekster på videregående trinn. Dette viser seg ved at elevene ikke stryker primært i faget norsk, men i geografi, historie og lignende. Barneombudet ønsker å rette oppmerksomheten mot betydningen av at elevenes ferdigheter i norsk også må omfatte de faguttrykk og termer som blir nødvendige i den videregående opplæringen de skal gjennomføre.

I dag har elever rett til morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring, eller begge deler dersom det er nødvendig. I realiteten er dette et tilbud til nyankomne elever eller elever som har så manglende kunnskap i norsk at de ikke kan følge undervisningen. Lovbestemmelsen er ikke til hinder for at eleven får morsmålsopplæring ut over det pålagte, men den sikrer heller ikke eleven noen rettighet ut over et minimum. Grensen for å kunne "følge med" er lav. Det at det er opp til den enkelt kommune å velge og benytte seg av den nye læreplanen Grunnleggende norsk, eller om alle elever skal følge den ordinære læreplanen i norsk, gir rom for kommunale ulikheter og utvanner retten til særskilt opplæring.

Evalueringen av praktiseringen av norsk som andrespråk i grunnskolen viser at det er svært ulik praksis i ulike grunnskoler hva gjelder kartlegging av elevenes norskkunnskaper. Evalueringen viser også at mange barn blir værende i NOA-klasser gjennom store deler av utdanningsløpet. Det var tidligere heller ikke utarbeidet standardiserte kartleggingsverktøy, og det var derfor vanskelig å vurdere om undervisningen faktisk fungerte etter sin hensikt (Utdanningsdirektoratet: 2006). Kartleggingsverktøyet var på plass høsten 2007. Barneombudet ser nytten av en snarlig evaluering av kartleggingsverktøyet for å hindre at elever mister verdifull opplæring.

Barneombudet ønsker også å rette spesiell fokus mot samiske barns rett til opplæring i eget språk. Signaler til Barneombudet fra mange ulike kilder vitner om at elever ikke får den opplæringen de har krav på. Det synes å være et behov for å presisere at også samiske elever bør ha et sterkere vern i opplæringsloven.

Høringsdokumentet pkt. 5. Utvidelse av mandat for FUG

Barneombudet støtter forslaget om å utvide mandatet til FUG (foreldreutvalget i grunnskolen) til også å omfatte videregående opplæring. Barneombudet mener det ikke er grunn til å begrense forslaget til kun å omfatte det første året i videregående opplæring, idet et godt foreldresamarbeid vil være viktig for eleven gjennom hele den videregående opplæring.

Barneombudet foreslår videre at departementet lovfester plikten til å ha elevombud i den videregående skole. Ombudet har merket seg at det er en del fylker som ikke har ordningen.

Høringsdokumentet pkt. 6. Utvidelse av retten til tegnspråkopplæring i grunnskolen.

Barneombudet støtter departementets forslag om å endre opplæringsloven §2-6 slik at rett til grunnskoleopplæring i og på tegnspråk også skal omfatte elever som etter en sakkyndig vurdering har behov for slik opplæring. Samtidig er det viktig at elever med CI også får tilrettelagt undervisning i den grad de har behov for det. Selv om de har fått operert CI, vil dette likevel kreve en tilrettelegging i skolesituasjonen.

Høringsdokumentet pkt. 7. Gratis frukt og grønnsaker i ungdomsskoler og kombinerte skoler

Forslaget innebærer lovfesting av vedtak om å innføre gratis frukt og grønnsaker for alle elever på ungdomstrinnet, det vil si rene ungdomsskoler (8.-10.trinn) og kombinerte skoler (1.-10 trinn). Kostnaden skal finansieres gjennom økning av rammetilskuddet. Barneombudet støtter forslaget og oppfordrer til en utvidelse av tilbudet også for rene barneskoler. Ombudet vil videre oppfordre myndigheten til å utvide ordningen til et skolemåltid.

Høringsdokumentet pkt. 2. Rett til videregående opplæring for voksne

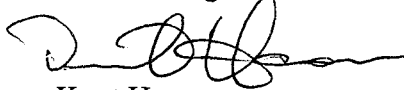
Barneombudet tar ikke stilling til forslag om innføring av rett til videregående opplæring for voksne, da dette faller utenfor Ombudets mandat.

Øvrige forhold

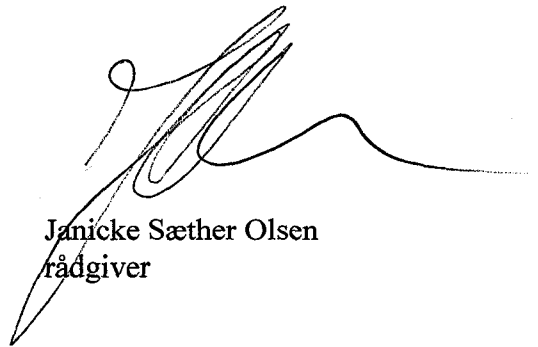
Selv om det ikke direkte omfattes av denne høringen, vil Barneombudet på ny rette oppmerksomheten mot det problem at elever i private grunnskoler som driver sin virksomhet etter §2-12 ikke har rett til spesialundervisning etter kapittel 5. Barneombudet viser til tidligere korrespondanse med Kunnskapsdepartementet om dette (Barneombudets brev datert 05.februar 2007 og Kunnskapsdepartementets brev datert 18.september 2007).

Valgfrihet med hensyn til skolevalg bør etter vår mening ikke ha den tilleggs konsekvens at et barn ikke mottar spesialundervisning som barnet er i behov av. Barneombudet er opptatt av at skoletilbudet til alle barn, uavhengig av foreldrenes eventuelle valg, skal ha et forsvarlig og likeverdig innhold. Behovet for spesialundervisning vil ofte ikke vise seg før barnet begynner i skolen, og retten bør da ikke på forhånd være tapt. Alternativt må barnet bytte skole for å få rett til spesialundervisning, hvilket kan være en urimelig tilleggsbelastning. Retten til spesialundervisning bør etter Ombudet mening følge barnet, uavhengig av hvor opplæringen skjer.

Med vennlig hilsen

Knut Haanes
nestleder

Janicke Sæther Olsen
rådgiver